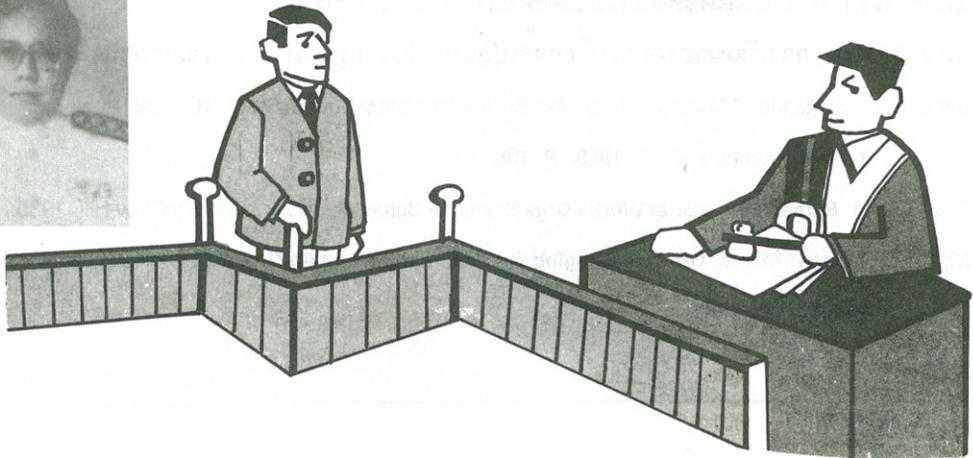

ทรัพย์สินทางปัญญา

* โชติช่วง ทัพวงศ์

หากจะกล่าวถึงคำว่า "ทรัพย์สิน" บุคคลทั่วไปย่อมรู้จักกันดีว่าหมายถึงอะไร แต่ถ้าจะถามว่า "ทรัพย์สินทางปัญญา" นั้นหมายความว่าอย่างไร หลายๆ คนอาจจะไม่รู้จักคำนี้เลย หรือบางคนรู้จักแต่ไม่รู้ว่าแน่ชัดว่าหมายถึงอะไร จึงขอกล่าวถึงเรื่องนี้อย่างกว้าง ๆ เป็นการแนะนำให้รู้จักกันได้

ตามพจนานุกรมฯ คำว่า "ทรัพย์สิน" หมายถึง วัตถุทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ เช่น แก้วแหวนเงินทอง หรือของมีค่าอื่น ๆ

ในทางกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 บัญญัติว่า ทรัพย์สิน

หมายความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้

องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้น เพื่อกคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา มีชื่อว่า "องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก" (World Intellectual Property Organization) ใช้ชื่อย่อว่า WIPO ซึ่งองค์การนี้ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "ทรัพย์สินทางปัญญา" ได้แก่ "สิทธิอันเกี่ยวกับวรรณกรรม ศิลปกรรม และงานด้านวิทยาศาสตร์ การออกแบบด้านอุตสาหกรรม เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ ชื่อการค้า การออกแบบ และสิทธิอย่างอื่นที่มีผลเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาใน

* ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง กระทรวงยุติธรรม อาจารย์พิเศษคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และ ศิลปกรรม เห็นได้ว่า การได้ใช้การคิด การประดิษฐ์ การสร้างสรรค์ งานในด้านต่าง ๆ "

ข้างต้น ถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญา และเป็นสิทธิของบุคคล สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย ได้แก่

1. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474
2. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เป็นเวลานาน โดยมีแก้ไขเพิ่มเติม 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2476 และปี พ.ศ.2504 จนกระทั่งถูกยกเลิกไปทั้งหมดโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2634 ซึ่งกฎหมายฉบับปี พ.ศ.2534 นี้ได้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2535 จนถึงปัจจุบัน

3. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ให้ความสำคัญคุ้มครองเครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้กับสินค้า โดยมุ่งให้ความคุ้มครองชื่อเสียงของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น หรือชื่อเสียงในกิจการพาณิชย์ของเขา

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ให้ความสำคัญคุ้มครองงานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ งานแพร่เสียง แพร่ภาพ เป็นต้น

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ และออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเน้นไปในทางอุตสาหกรรมเป็นใหญ่

ต่อไปจะกล่าวเฉพาะเรื่อง "เครื่องหมาย

การค้า" คดีเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้ามีทั้งคดีอาญา และคดีแพ่ง คดีอาญาได้แก่ คดีเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 ถึงมาตรา 274 และ ความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีเพียงฐานเดียวตามมาตรา 45

สำหรับคดีแพ่งที่ฟ้องร้องกันอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ คดีเกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และ คดีละเมิด

1. คดีเกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นเรื่องฟ้องร้องกันในกระบวนการจดทะเบียน ได้แก่ ฟ้องขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่า โจทก์ บังคับจำเลยถอนคำขอจดทะเบียน ห้ามนายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนให้จำเลย ขอเพิกถอนทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลย เป็นต้น

2. คดีละเมิดได้แก่ คดีเจ้าของเครื่องหมายการค้าฟ้องกรณีบุคคลอื่นนำเครื่องหมายการค้าของเขาไปใช้โดยไม่มีสิทธิ มีคำขอเรียกค่าเสียหายและค่าชดเชยอื่น เช่น ขอให้ระงับหรืองดใช้เครื่องหมายการค้าพิพาท ให้ทำลายเครื่องหมายการค้า ให้เรียกเก็บสินค้าในตลาดที่มีเครื่องหมายการค้าพิพาทเป็นต้น อย่างไรก็ตาม คดีบางเรื่องก็ฟ้องทั้งคดีละเมิดและมีคำขอเกี่ยวกับการจดทะเบียนการค้าด้วยก็ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาคดีแพ่งที่วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องเครื่องหมายการค้า

ฎีกาที่ 1938/2517 โจทก์เป็นผู้ผลิตสินค้าลูกกวาดและขนมที่มียามผสมอยู่ด้วย โดยใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "HALLS" และได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวในจำพวกที่ 3 สำหรับสินค้าลูกกวาด และขนมที่มียามผสมอยู่ด้วย ซึ่งกองเครื่อง

หมายการคำได้จดทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2506 ครั้นวันที่ 23 มีนาคม 2510 จำเลยได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลยคำว่า "HALLS" ในสินค้าจำพวก 48 เครื่องสำอางค์ ดังนี้ ความสำคัญที่เห็นเด่นชัดที่ผู้ซื้อสนใจหรือสังเกตว่าเป็นชื่อเครื่องหมายการค้าอยู่ตรงที่มีอักษรโรมัน และสำเนียงที่เรียกขานทั้งของโจทก์และของจำเลยก็อ่านว่า "ฮอลส์" อย่างเดียวกัน เมื่อโจทก์นำสืบไปให้เห็นว่าสินค้าเครื่องหมายการค้าของโจทก์เป็นที่แพร่หลาย โดยโจทก์ได้แพร่ภาพโฆษณาทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นป้ายโฆษณา และหน่วยรถฉายภาพยนตร์ แต่จำเลยหาได้กระทำให้ไม่ เครื่องหมายการค้าของจำเลยดังกล่าวจึงสื่อให้เห็นถึงการขวยโอกาสเลียนแบบเครื่องหมายการค้าของโจทก์ เพื่อแสวงหาประโยชน์จำหน่ายสินค้าของจำเลยอันอาจทำให้ประชาชนหลงผิดได้ว่าเครื่องหมายการค้าของจำเลยคือเครื่องหมายการค้าของโจทก์

แม้จำเลยจะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของจำเลยในสินค้าต่างจำพวกกับสินค้าของโจทก์ซึ่งใช้เครื่องหมายการค้านั้นอยู่ก่อนแล้ว ก็ย่อมทำให้โจทก์เสียหาย เพราะผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าอาจหลงผิดว่าสินค้าของจำเลยเป็นสินค้าของโจทก์ผลิตขึ้น การกระทำของจำเลยเป็นการส่อเจตนาที่จะลงขายสินค้าของจำเลยว่าเป็นของโจทก์ จึงเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต โจทก์มีสิทธิห้ามจำเลยใช้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวนั้นได้

ฎีกาที่ 2405/2524 เครื่องหมายการค้าของโจทก์ใช้คำว่า SONY ของจำเลยใช้คำว่า SONIO แม้จะขึ้นต้นอักษรโรมัน SON สามตัวเหมือนกัน แต่

รูปลักษณะตัวหนังสือและวิธีการเขียนผิดกัน โจทก์เขียนด้วยตัวหนังสือธรรมดา ไม่มีลวดลาย ส่วนจำเลยเขียนตัวหนังสือเส้นหนาทึบและมีลวดลายจากด้านล่างลากโค้งเป็นรูปมนขึ้นไปด้านบน เห็นได้ว่าเพียงแต่สำเนียงเท่านั้นที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะตัวหนังสือและวิธีการเขียนแตกต่างกันเห็นได้ชัดแจ้ง เครื่องหมายการค้าของจำเลยแตกต่างกับของโจทก์ไม่อาจทำให้สาธารณชนหลงผิดได้

ฎีกาที่ 1413/2525 เครื่องหมายการค้าของโจทก์เป็นรูปหัวสิงโตหน้าตรงอ้าปากคำรามอยู่ในกรอบรูปไข่สองชั้น ส่วนบนเป็นรูปปลายฝรัง ส่วนล่างมีอักษรโรมันคำว่า "LION" ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่าสิงโตอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมบนกรอบรูปไข่ ส่วนของจำเลยเป็นรูปหัวสิงโตหน้าตรง อ้าปากคำรามอยู่ภายในกรอบรูปวงกลมสองชั้น ไม่มีตัวอักษร ที่ได้วงกลมมีรูปร่างข้าวสองช่อโค้งรองรับตามขอบวงกลม แต่ไม่จรดกัน ระหว่างวงข้าวทั้งสองช่อมีใบผูกห้อยชายอยู่ตรงกลาง หากพิจารณาแต่เพียงส่วนประกอบก็จะเห็นว่าเครื่องหมายการค้าของโจทก์จำเลยแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารวมทั้งหมดจะเห็นได้ว่าคล้ายคลึงกันมาก เพราะเป็นรูปหัวสิงโตหน้าตรงอ้าปากคำรามอย่างเดียวกัน ซึ่งเป็นสาระสำคัญของเครื่องหมายการค้าของทั้งสองฝ่าย ทั้งข้อเท็จจริงฟังได้ว่ามีประชาชนหลงผิดว่าสินค้าของจำเลยเป็นสินค้าที่โจทก์ผลิตขึ้น จำเลยเห็นเครื่องหมายการค้าของโจทก์มาก่อน การที่จำเลยเลือกใช้เครื่องหมายการค้าเช่นเดียวกับโจทก์เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แม้จะใช้สำหรับสินค้าคนละประเภทกับโจทก์ ก็เป็นการให้สาธารณชนหลงผิดว่าสินค้าของจำเลย เป็นสินค้าเจ้าของเดียวกันกับ

ของโจทก์อันเป็นการละเมิดต่อโจทก์

ฎีกาที่ 1138/2529 เครื่องหมายการค้าของโจทก์เป็นรูปหัวม้าลายกับอักษรโรมันว่า HEAD ZEBRA ส่วนของจำเลยที่ 1 เป็นรูปม้าลายทั้งตัวยืนอยู่ในวงกลม และคำว่า ตราม้าลายและอักษรโรมันว่า ZEBRA BRAND สำคัญของเครื่องหมายการค้าของโจทก์และจำเลยที่ 1 คือรูปม้าลาย ประชาชนผู้ซื้อสินค้าอาจเรียกว่า ตราม้าลาย เมื่อใช้กับสินค้าชนิดเดียวกันจะทำให้เกิดสับสนและหลงผิดในแหล่งผลิตได้ อันนับได้ว่าเป็นการลวงสาธารณชน จำเลยที่ 1 จึงไม่มีสิทธิขอตระเวนการค้าสำหรับสินค้าจำพวกที่ 13 ที่โจทก์ได้จดทะเบียนไว้แล้ว

ฎีกาที่ 1509/2531 เครื่องหมายการค้าของโจทก์เป็นอักษรโรมันว่า "ADIDAS" อ่านออกเสียงว่า อะดิดาส ส่วนเครื่องหมายการค้าของจำเลยเป็นอักษรโรมันว่า "ADIDANG" อ่านออกเสียงว่า อะดิดัง รูปลักษณะลีลาการเขียนของตัวอักษรและการออกสำเนียงเรียกขาน ทำให้คนทั่วไปเข้าใจว่า สินค้าของจำเลยคือสินค้าของโจทก์ ซึ่งแพร่หลายอยู่ในประเทศไทยมาก่อน เครื่องหมายการค้าของจำเลยจึงเป็นการเลียนแบบเครื่องหมายการค้าของโจทก์

ฎีกาที่ 137/2534 โจทก์ได้ใช้เครื่องหมายการ

ค้าคำว่า MITA มาก่อนจำเลยทั้งได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นไว้ในต่างประเทศหลายประเทศ และได้ส่งสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าดังกล่าวเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยก่อนที่จำเลยจะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า โจทก์จึงมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าคำว่า MITA ดีกว่าจำเลย จำเลยเป็นกรรมสิทธิของบริษัท ร. ซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าของโจทก์ที่มีเครื่องหมายการค้าดังกล่าว จำเลยย่อมจะรู้ถึงเครื่องหมายการค้าของโจทก์ จำเลยขอตระเวนเครื่องหมายการค้าคำว่า MITA โดยรู้อยู่แล้วว่าโจทก์เป็นเจ้าของ แม้เครื่องหมายการค้าที่จำเลยขอตระเวนจะได้รับการจดทะเบียนแล้วก็ไม่ได้ทำให้จำเลยมีสิทธิดีกว่าโจทก์ โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนเครื่องหมายการค้านั้นได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 มาตรา 41 (1)

เมื่อได้อ่านบทความนี้แล้ว ท่านคงจะเห็นเค้าโครงของเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาบ้าง อย่างน้อย ๆ ก็รู้ว่าใครคิดประดิษฐ์ สร้างสรรค์ ผลงานอย่างใดขึ้นมาแล้วก็มีกฎหมายรับรองคุ้มครองให้ ไม่ต้องถูกผู้อื่นขโมยเอาความคิดไปใช้ฟรี ๆ □□

